Over „met zoo vele woorden" kan dan tusschen ons geen strijd zijn. Ook beweer ik *niet*: dat *alle terminologie*, die niet rechtstreeks aan de Schrift zelve is ontleend, moet worden afgekeurd;" hoe komt ge er toch aan, zoo iets op mijn naam te stellen en te herauten? Ik weet zeer wel, dat er dogmatische termen zijn, die niet zóó in de Schrift voorkomen en nochtans goed zijn, en door het gebruik zelfs onmisbaar geworden; dat dit echter niet van *alle* z.g. dogmatische terminologie kan gezegd worden, weet gij ook wel. In het referaat en in het debat kwam ik op — en daartegen zal ik D. V. steeds luider getuigen — tegen het gebruik van Schriftwoorden en termen in *een anderen zin* dan ze in de Schrift hebben. In dat verband sprak ik ook van „eeuwige rechtvaardigmaking". De Schrift spreekt van rechtvaardigmaking, maar nergens voegt zij *rechtvaardigmaken* en *eeuwig* samen. Ook tegen hen die daarop antwoorden: ja, maar met „eeuwige rechtvaardigmaking" bedoelen wij: de rechtvaardigmaking in Gods besluit — zeg ik: gij spreekt anders dan de Schrift; de schepping b. v. behoort ook tot den inhoud van Gods besluit, en nochtans zoudt gij niemand toestaan, te spreken van „de eeuwige schepping". 't Komt niemand toe, de taal der H. S. te verbasteren, of te verbeteren. Gods wet verbiedt het „verkeeren" van een woord des menschen, en verbiedt het krenken van tittel of jota der woorden Gods. De Schrift spreekt ook van *de roeping*, uitgaande tot de dooden, tot alle creaturen; ieder die leert, dat het Evangelie niets met de dooden van doen heeft, dat de bediening des Woords alleen voor de reeds levend gemaakten tot zegen kan zijn, om hen tot bekeering te brengen enz., wijkt af van de taal der Schrift, en leert ook zakelijk anders dan de Schrift. Dat mag in een Gereformeerde Kerk niet stilzwijgend worden aangehoord en aangezien.

Gij beschuldigt mij van „insinueeren", omdat ik opkwam tegen de leering, dat dooden niet moeten worden geroepen tot geloof en bekeering, omdat dooden niet kunnen hooren enz. Hoe is het mogelijk? Weet *gij* alleen dan niet, dat in en buiten menige gemeente geklaagd wordt, dat de bedienaar des Woords alleen tot wedergeborenen zich richt, en hoe dat niet-prediken van den weg der zaligheid aan nog onwedergeboren bondelingen, verband houdt met de leer van veronderstelde wedergeboorte bij den Doop, of eeuwige rechtvaardigmaking, enz.? Eilieve, waarom mag daarover niet gesproken worden in een samenkomst van broederen? Dat ik ook *kerkelijke behandeling* van de leerverschillen, „die heden ten dage de eenheid van de Gemeenten krenken en bedreigen," gewenscht, ja, noodig acht, kunt gij in de 8ste stelling lezen. 'k Vrees echter, dat de herinnering aan de Gen. Synode van 1896 menigeen die deze overtuiging deelt, huiverig maakt voor een nieuwe poging om bezwaren tegen de leering en leer van dezen of genen in kerkelijke behandeling te brengen. Wat gij nu daarover zegt, geeft eenige hoop dat *De Heraut*, in casu, in 1905 een andere houding zal aannemen dan in 1896. Om u te doen zien, dat ik *niet* „insinueerde", toen ik sprak van opofferen aan het systeem, van duidelijke uitspraken der Schrift, zooals: dat wij doode zondaren moeten roepen tot geloof en bekeering, wil ik u wel eenige lectuur aanwijzen; leest dan o. m. het verslag van de C. P. Conf. in 1900, en de daarna geschreven art. van *Dr. H. Bavinck*, in *De Bazuin*, get. *Roeping en Wedergeboorte*, ook afzonderlijk uitgegeven; de laatste jaargangen van *De Vrije Kerk*; mijn „Bewaar het pand u toebetrouwd"; het nog niet behandeld, veel min weerlegd, bezwaarschrift van Bedum. Ook Kerkbodens kunnen u dienen; niet het minst de loopende jaargang van de *Gron.*, de *Friesche* en de *Geld. kerkbode*. En, wilt gij dichter bij huis aan 't onderzoeken, lees dan No. 949 van *De Heraut*.

Hebt gij de *Geld. kerkbode* van Zaterdag j.l. gelezen? Wat dunkt u dan van deze regelen: „Dat de wedergeboorte tot stand gebracht wordt door den Heiligen Geest, door middel van het geschreven Woord, d. i. door de heilige Schriften (gelezen of gepredikt) kunnen wij onmogelijk aannemen.... Op den dooden zondaar kan dat levende Woord geen werking doen..." Is dat nu overeenkomstig, òf tegen de duidelijke uitspraken der Schrift en der Belijdenisschriften? Verder zegt de schrijver: „Het gaat in zekeren zin altijd door het Woord; maar met onderscheiding. In de verkiezing, door het Woord der welbehagens; in de wedergeboorte, door het scheppings- en machtwoord Gods; in de roeping en in het komen tot geloof en bekeering, nooit zonder het geschreven Woord."

Bewijs *uit de Schrift*? Zie, de red. verklaart, dat niet te kunnen geven, geen enkelen tekst"; maar hij komt er toe door „de ware logica", het „geheiligd denken"... „Dan is het het geheiligd denken, punt van uitgang nemende in hetgeen geopenbaard is; verder denkt en redeneert die, onder de leiding der H. Geestes; zij bouwt op de fundamenten door God zelf gelegd; en zoo wordt opgebouwd dat geheel systeem der Goddelijke waarheid, die uitmaakt den troost in het leven en de zaligheid in het sterven.

Zoo wordt het eene logische, d. i. redelijke godsdienst"

En zóo — zou ik zeggen — wordt de Schrift en de Gemeente Gods overgeleverd aan *het subjectivisme* van ieder die beweert, door „geheiligd denken" te zijn gekomen tot zijn systeem. In plaats dat uit de Schrift „de samenhang der dogmata" wordt opgespoord, „inzonderheid lettende — zie stelling 3 — op het organisch karakter der H. Schrift en de beteekenis van elk lid en elke verbinding der leden in het lichaam des Woords" — dient dan de Schrift den dogmaticus om „punt van uitgang te nemen in hetgeen geopenbaard is"; en vandaaruit denkt en redeneert zoo'n „geheiligd" denker en dogmaticus al verder en verder, en zóo maakt hij zijn systeem. Oordeelt ook gij niet, dat *het subjectivisme* het grootste gevaar is voor theologie en kerk; houdt gij zulk een „logisch" subjectivisme minder gevaarlijk dan het subjectivisme der mystieken c. a.? Met zulk een „punt van uitgang" en „geheiligd denken" kan men zeer vèr weg dwalen; o. a. zal geen „Ethische" er tegen kunnen hebben.

(Slot volgt.)

Uit de Pers.

Ds. Wielenga geeft in het *Weekblad voor de Gereformeerde Kerk van Arnhem* een populaire uiteenzetting van ons Doopsformulier, die èn door stijl en door inhoud den lezer pakt.

Lees bijv. deze proeve, waarin een verklaring wordt gegeven van de eerste woorden van ons Doopsformulier:

Wij zijn buiten het paradijs!

Deze klacht klinkt weemoediger dan die andere: Wij zijn buiten den hemel! Want de hemel ligt *voor* ons als een ideaal, dat nog wenkt, terwijl het paradijs *achter* ons ligt, als een verloren bezitting. Het is hier juist de *herinnering*, die schuldgevoel en heimwee tot een ontroerende gewaarwording samen mengelt. De gedachte aan het paradijs, is als die van een verarmd gezin, dat vroegere weelderige dagen terugdroomt Onze verhouding tot het paradijs is als die van een weggejaagde koningsfamilie, die nu buiten het paleis hongerig omzwerft en bij het naderen van den ingang door lakeien als bedelaars zoude worden weggejaagd.

Zoo hebben de engelen, onze vroegere dienstknechten, ons den terugkeer tot het paradijs betwist.

En zij weren nog de onterfde koningskinderen af, indien zij van buiten het oude paleis binnensluipen willen

»Zoodat wij", zegt ons formulier, »in het rijk Gods niet kunnen komen, tenzij wij vannieuws geboren worden."

Ja, ons formulier zegt het nog scherper en vernederender, dan wij het zooeven in beeldspraak hebben gezegd. Niet te *kunnen* toch is veel erger dan niet te *mogen*. Want, is het droevig door de hemelsche politie zich den toegang tot het rijk Gods te zien ontzegd, smartelijker nog is de wetenschap: zóó diep ben ik gevallen, dat ik, al kon ik van elders inklimmen als een dief, mij in dat rijk niet meer thuis zou voelen. Ik moet een ander mensch worden en anders zal ik in den hemel nog rampzalig zijn.

Ik, de geestelijke proletarier, zou temidden van die weelde en reinheid zóó verlegen zijn, dat ik liever in het vuile krot mijner armoede en in het pesthol van mijn zondig leven, waaraan ik mij gewend heb, weer wonen en lijden zou.

Dat hier van *rijk Gods* wordt gesproken, doet deze waarheid nog in helderder licht verschijnen. Het rijk Gods toch is iets anders dan de hemel, en ook niet hetzelfde als paradijs. Het paradijs is de aardsche woonstee van den volmaak en mensch geweest, die onherroepelijk in den zondvloed verzwolgen is. De hemel is de woonstede Gods en der engelen, op den eersten dag geschapen en tot dusver bestaande als het zalig oord, waar ook de gestorven zielen den dag der toekomst van Christus verwachten. Terwijl het rijk Gods de aanvankelijk vernieuwde heerschappij Gods in deze zondige wereld is, die in den dag der dagen haar vo'tooiing en schitterende openbaring vinden zal.

Houdt men deze onderscheiding vast, dan springt de kracht der in ons doopsformulier gebezigde uitdrukking veel sterker in het oog. De verlossing in Christus is een *Koninkrijk*.

Wat is de eerste wet in elk rijk? Gehoorzamen aan den koning. Die koning is hier Christus. Maar voor Christus buigen, dat wil de zondaar juist niet. Hij is daartoe *onmachtig*, omdat hij *onwillig* is. Zijn onmacht is onwil. Hij wil wel de gaven van dien Koning, maar den Koning zelf is hij vijandig. Hij zou wel de zegeningen en rijkdommen, maar niet de verplichtingen en eischen van dat koninkrijk willen.

Hij *mag* in dat heerlijke rijk Gods niet komen, — dat is een vreeselijk vonnis.

Hij *kan* in dat rijk niet komen, — dat teekent zijn doodelijke krankheid.

Hij *wil* in het rijk Gods niet komen, — dit is de climax, het ergste, want het ontmaskert zijn snoode goddeloosheid.

Neen, de mensch is niet een stok en een blok, die lijdelijk door de reddende hand Gods met zich zeulen laat. Hij slaat de reddingslijn terug, die hem, den drenkeling, wordt toegeworpen. Hij stuurt de koningsboden, die hem uit genade roepen om binnen te gaan, met uitvluchten terug. Hij nagelt den Zoon des Konings, die tot hem komt, aan het kruis.

Dat doet niet een steen of een stronk, maar een aan dat koninkrijk vijandig wezen. Een wezen, dat niet slechts lijdelijk maar veel meer nog *actief* (werkend) is in de zonde.

Er blijft dus maar *één* middel open, om den zondaar als burger in dat rijk te doen wonen. Dat hem de toegang tot dat rijk wordt *ontzeten* is niet genoeg. Het is niet genoeg, dat hij *genoodigd* wordt den toegang binnen te treden. Hij moet door een hoogere, geestelijke, Goddelijke macht *gedwongen* worden om in te gaan. Bij het *recht*, moet hij ook de persoonlijke *hoedanigheden* ontvangen, om binnen te *willen* gaan. Met andere woorden, hij moet een geheel ander mensch, *hij moet vannieuws geboren worden.*

»Voorwaar, voorwaar zeg ik u: tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het koninkrijk Gods niet zien (Joh. 3 : 3)

Hier raakt het formulier de hartader van de leer des doops aan. Want, gelijk het avondmaal het sacrament der *bekeering* en *heiligmaking* is, zoo is het sacrament des doops het sacrament, dat ons spreekt van de *wedergeboorte*.

De wedergeboorte is de onderstelling van den doop. De doop heeft ten doel haar af te beelden en te verzegelen.

Wat die wedergeboorte is, weten we niet.

We kunnen van dit wonder slechts stamelen. Immers de natuurlijke geboorte, het ontstaan van het leven, is nog een onopgelost geheim, zelfs voor de wetenschap met haar X stralen. En nooit zal zij ons het raadsel verklaren, dat een denkend creatuur uit stoffelijke cellen wordt opgebouwd.

Wat zullen wij dan van dat wonder aller wonderen, de wedergeboorte, zeggen?

Alleen wat de Schrift er ons van zegt en wel dit: dat het de instorting is van het eerste levensbeginsel door den Heiligen Geest. Die Geest is de Vader, de oorsprong, van den nieuwen mensch. Echter niet zóó, alsof door de wedergeboorte de ikheid, de persoonlijkheid van den mensch eerst zou worden vernietigd, en er dan een heel nieuw wezen zou worden geschapen. Dan zou het geen *weder*geboorte zijn. Wedergeboorte is *her*schepping, dat is vernieuwing van het oude. Saulus en Paulus zijn twee verschillende beginsels, maar het is hetzelfde subject (persoon), dat die twee beginsels achtereenvolgens doorleefde.

De Dooperschen spreken van den ouden mensch als van een vreemdeling, met wien zij niets meer hebben te maken. Paulus spreekt van zijn ouden mensch altijd persoonlijk. Hij zegt: *ik* was een vervolger der Gemeente. Zoo moeten wij dus de uitdrukkingen oude en nieuwe mensch verstaan. En ook dat radicaal (tot den wortel doordringend) gezegde: »Zoo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, ziet, het is alles nieuw geworden (2 Cor. 5 : 17.)

Welk een majestueuze belijdenis is dit: »tenzij wij vannieuws geboren worden", tegenover de wereld met haar veraleten Socratische leer, alsof het goede *weten*, ook is het goede te *doen*. Wat is men gevorderd met het stichten van scholen, waar, buiten de leer der wedergeboorte om, in de kinderen het goede *ontwikkeld* zou worden? Een onlangs in de bladen gegeven statistiek (stelselmatige becijfering toonde aan, dat in een tijdsverloop van twee maanden dezes jaars 30 moorden of moordaanslagen waren gepleegd in ons kleine landje. Dat is om den anderen dag één. En de leerplichtwet zal dit niet beter maken. Ontwikkeling? — uitnemend! Maar als ge het boze hart ontwikkelt, krijgt ge nog boozer hart. Hoe grooter geest, hoe grooter beest. Beschaving? — kostelijk! Maar als ge van een distel alle bladen afsnijdt, houdt ge nog een distel over.

Laat ons christelijke gedoopte Nederland weer naar het oude doopsformulier luisteren.

Tenzij wij vannieuws geboren worden?

Ge ziet het in de praktijk van het leven. De jenever zwelger *weet*, dat hij zijn lichaam schaadt, zijn ziel verwoest, zijn huis ondergraft, — hij kan tegen uw logische redeneering, dat hij dwaas doet, geen tegengronden te stellen. En toch — hij drinkt! Het nieuwe *hart* heeft hij niet, maar de oude *hartstocht* houdt hem gevangen.

Ge bewijst den man met zijn historisch geloof, dat God geen lust heeft in zijn eeuwigen dood, maar daarin, dat hij zich bekeere en leve. God heeft het immers zelf met een eed bezworen. Ge slaat den twijfelaar alle bezwaren uit de handen dat Gods genade grooter is dan zijn zonde, dat het aanbod der verlossing waarachtig is, en toch — hij ontkent niet, dat gij de waarheid spreekt, maar zich de verlossing *toeeigenen* kan hij niet. Hij *weet* het wel, maar hij blijft buiten staan.

Daarom geldt van het Goddelijk rijk, wat reeds in het aardsche waar is: onderdaan van Koningin Wilhelmina is hij, die binnen de grenzen van het rijk geboren is. Maar met dit onderscheid: in het rijk van Wilhelmina kan men ook bij uitzondering onderdaan worden door immigratie (landverhuizing en naturalisatie (het toekennen van rechten als burger aan een vreemdeling) maar in het rijk van Christus niet.

Alleen wie in Zion *geboren* is, is de ware burger van Zion.

Een andere weg ter zaligheid is er voor het kind des toorns, dat in zonden ontvangen en geboren is, niet.

Op deze wijze wordt de gemeente werkelijk ingeleid in den schat, dien zij in haar Doopsformulier bezit. Juist omdat het Doopsformulier zoo vaak gehoord wordt, glijdt zijn sobere en toch zoo rijke geloofstaal vaak langs het oor heen en verstaat de gemeente nauwelijks wat onze Kerk daarin aangaande den doop belijdt. Daaraan is het te wijten, dat de beteekenis van dit Sacrament zoo weinig wordt begrepen. Wie, zoo als Ds. Wielenga, den inhoud van ons Doopsformulier in de taal en gedachtengang van de kinderen onzer eeuw weet om te zetten, bewijst niet alleen een dienst aan onze liturgie, maar bouwt de gemeente tegelijk op in de kennisse van wat God de Heere in de teekenen en zegelen Zijns verbonds ons schenken wil.

Officieele Berichten.

Vergadering van de classis Harderwijk te Ermelo, den 12den November 1903, gewone tijd.

Agendum: 1. Opening der vergadering. 2. Onderzoek der credentiebrieven. 3. Aanwijzing van het Moderamen. 4 Notulen der vorige vergadering. 5. Rapporten kerkvisitatie en Zending. 6. Ingekomen stukken. 7. Inning der collecten. 8. Instructies. 9. Rondvraag art. 41 D. K. O. 10. Deputaten. 11. Regeling der vacatuurbeurten. 12. Aanwijzing der roepende kerk. 13. Rondvraag. 14. Korte Notulen. 15 Sluiting.

J. Sijbesma, *Praeses.*
B. Valtkamp, *Scriba.*

Kort verslag van de classe Amersfoort, 13 October 1903.

1. Opening door den praeses, Ds. Gispen van Baarn.

2. Voor kennisgeving aangenomen een ingekomen schrijven van de classe Tiel.

3 Approbatie der stukken van Ds. J. Koppe te Ierseke tot zijne bevestiging in de kerk van Bunschoten-A.

4. Benoeming van deputaten voor 1904.

a. Scriba: Ds. M. de Bruyn te Oud-Loosdrecht:

b. Quaestor: Oud. H. Koning te Amersfoort.

c. Archief bewarende kerk Amersfoort A;

d. Voor approbatie van attesten, de kerkeraden Amersfoort A en B.

e. Voor kerkvisitatie: Ds. A. M. Donner. Ds. W. den Hengst, sec. Ds. H. Teerink, Ds. W. H. Gispen;

f. Voor examina: Ds. W. den Hengst;

g. Voor samenwerking der Geref. diaconiën binnen de classis voor verpleging van on- en minvermogende krankzinnigen: Ds. W. H. Gispen, oud. G. Schimmel en diaken G. v. d. Woerd;

h. Voor art. 13 D. K. O.: Ds. W. den Hengst;

i. Voor de kas em. predikanten binnen de classis: Ds. A. M. Donner;

j. Voor de Theol. School: Ds. A. M. Donner;

k. Voor de Theol. Fac. V. U.: Ds. Den Hengst;

l. Voor de zending: Ds. W. H. Gispen; sec. Ds. A. M. Donner;

m. Voor de studentenkas: Ds. H. Teerink;

n. Voor de hulpbehoevende kerken: oud. E. J. van Ommen.

5. Renswoude zal gediend worden in November door Ds. Donner en in December door Ds. Den Hengst, en Maartensdijk in November door Ds. De Bruijn en in December door Ds. Bolwijn.

6. De kerk van Veenendaal zal de e.v. classis samenroepen tegen den 2den Dinsdag in Januari 1904.

A. M. Donner, *Scriba.*

Kort verslag van de vergadering der classis Dordrecht, gehouden 29 Oct. j.l. te Dordrecht.

1. De praeses Ds. Bruins laat zingen Ps. 95 : 1, leest Ps. 99 en gaat voor in gebed. Als scriba wordt aangewezen Ds. Groenewegen, als assessor Ds. Brouwer.

2. Uit het onderzoek der cred.-brieven blijkt dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn, behalve die van Barendrecht: spoedig echter leveren de afgevaardigden dezer kerk hun cred.-brief in.

3. De praeses richt een woord van welkom tot Ds. Bos van Sliedrecht, die voor het eerst ter vergadering aanwezig is.

4. De notulen der vorige vergadering werden voorgelezen en na een enkele opmerking goedgekeurd en vastgesteld.

5. De kerk van Antwerpen krijgt 5, die van Strijen en Puttershoek ieder 6 vacaturebeurten.

6. Rapport van deputaten in zake een tuchtzaak te Bolnes; de beide conclusiën in dit rapport vervat worden aangenomen.

7. Deputaten ad hoc deelen mee dat zij approb. hebben verleend aan de stukken van Ds. Bos, tot zijn bevestiging in de kerk van Sliedrecht; tevens dat zij acte van losmaking hebben verleend aan Ds. Brouwer, die naar Harmelen vertrekt.

8. De praeses richt een woord van afscheid tot Ds. Brouwer, dat door Z.Eerw. wordt beantwoord.

9. Verslag van deputaten van de ineensmelting van de Geref. kerken A en B te Dordrecht.

10. Verslag van deputaten voor de Zending; wegens vertrek van Ds. Brouwer wordt Ds. Hagen in diens plaats benoemd als penningm. der Zendingsdeputaten.

11. Het ingekomen schrijven van de classis Tiel inzake de losmaking van Ds. Van Giffen wordt voor kennisgeving aangenomen.

12. Ds. Van Dam wordt aangewezen als consulent van de kerk te Strijen en Ds. Heidema als consulent van de kerk te Puttershoek.

13. Onderzoek naar art. 41 D. K. O. De kerk van Barendrecht vraagt in één, en de kerk van Heinenoord in twee gevallen om toepassing van de tweede trap van censuur. Toegestaan.

14. Het voorstel van de deputaten tot herziening van de regeling van het peremptoir examen wordt aangenomen.

15. Regeling inzake de steun van hulpbehoevende kerken.

26. De kerk van 's-Gravendeel zal de volgende vergadering bijeen roepen.

17. Ds. Vonkenberg sluit de vergadering met dankzegging.

In naam en op last der classis,
E. A. Groenewegen, *Scriba.*

Buitenland.

Duitschland. De Gereformeerde Bond.

Het is reeds lang geleden, dat wij iets omtrent dezen bond mededeelden. Een verslag van hetgeen door dien bond van Aug. 1901—Aug. 1903 gedaan werd, opgesteld door den bekenden Elberfeldschen predikant Calaminus, geeft ons aanleiding, het volgende daaromtrent mede te deelen.

Voor tien jaren deelde een Gereformeerde op de Bondsvergadering mede, dat een van de mannen, die een hoog kerkelijk ambt bekleedt, uitgesproken had: „De Gereformeerde gemeenten zijn nu eenmaal aan het uitsterven; daaraan is niets te veranderen." Hij voegde er echter aan toe: „Wij zullen niet sterven, maar leven, en de werken des Heeren verkondigen." Op de jongste vergadering van den Bond, kon men na tien jaren getuigen, dat men wel niet met vroolijken moed, maar in het geloof aan de macht en de genade Gods, die aan de Gereformeerde belijdenis in Duitschland een plaats gegeven en tot hiertoe bewaard heeft, dit laatste woord kon herhalen.

Er behooren tot dezen bond de volgende kerkelijke vergaderingen: 1. De Synode der Gereformeerde gemeenten in Oost- en West-Pruisen. Welke gevormd wordt door elf gemeenten. 2. De Synode der Gereformeerde Gemeente in Rechts Rijn Beieren met 7 gemeenten. 3. Het consistorium van Straatsburg met 8 predikantsplaatsen. Daarbij hebben zich 52 kerken bij den bond aangesloten en de volgende vereenigingen: 1. de Coetus der Oost Friesche predikanten, 2. de „Zweigverein" van Elberfeld—Barmen. 3. De vereeniging tot bevordering van de uitgaven van Gereformeerde geschriften. 4. De conferentie van de vrienden van den Gereformeerden Bond in het vorstendom Lippe. 5. De vereeniging van Duitsche Hugenoten, 15 gemeenten omvattende, waarvan 5 zich reeds als kerken bij den Bond hebben aangesloten. 6. De vereeniging der Duitch Gereformeerden te Maagdenburg. 7. De vereeniging van de Gereformeerden te Hannover. 8. De vrouwen hulp vereeniging te Elberfeld. 9. De Gereformeerde Conferentie van Rijnland en Westfalen. In het geheel zijn aan den Bond 87 kerken aangesloten. Sedert 1901 kwamen er 12 bij.

De bond onderhoudt de gemeenschap met zijn leden, door het uitgeven van het bericht over de handelingen der bondsvergadering en ook door vergaderingen van het moderamen in den tijd tusschen de twee vergaderingen van den Bond, aan welke vergaderingen samenkomsten met de plaatselijke kerk verbonden zijn. De voornaamste bond van gemeenschap wordt gevormd door de *Reformirte Kirchenzeitung*, het orgaan van den Bond. De vereeniging tot het uitgeven van Gereformeerde schriften heeft in het afgeloopen tweejarige tijdperk, de volgende geschriften uitgegeven: „Bloemlezing uit de brieven van Calvijn", vertaald door Marie von Born, gravin van Isenburg en Büdingen te Meerholz. „Wet en Genade", van pastor Buchholz te Essen; „Calvijn, tractaat over den kinderdoop", vertaald door hulpprediker Rotscheidt te Keulen, een geschriftje dat weldra uitverkocht was. „Levensbeeld van G. D. Krummacher", eveneens door Rotscheidt, en eindelijk een „Catalogus van Gereformeerde geschriften", weder van Rotscheidt. De vereeniging laat in den winter een reeks voordrachten houden, die steeds goed bezocht worden. De Elberfeld—Barmen Zweigverein houdt zich voornamelijk bezig met verzameling van geld. De Gereformeerde conferentie voor Rijnland en Westfalen houdt om het half jaar een vergadering, die door ongeveer 80 leden bezocht wordt. De conferentie van de vrienden van den Gereformeerden Bond in Lippe, heeft zich ten doel gesteld de bevordering van het Diaconenhuis te Detmold, en van het Zondagsblad van Lippe. Er werd ook nog gemeld, dat den 24sten November 1901, te Hildesheim een vergadering van Gereformeerde burgers plaats vond, welke besloot in den wettelijken weg een gemeente te stichten. Op Paschen 1902 kon reeds voor het eerst het avondmaal worden gevierd. Den 24sten April 1903 werd de eerste predikant dier gemeente bevestigd.

De volgende bladen bevorderen het doel van den Gereformeerden Bond, behalve de *Reform. Kirchenzeitung*, de *Neue Reformirte Kirchenzeitung* te Berlijn, *das Reformirte Wochenblatt* te Elberfeld, *der Pilger* te Elberfeld, *das Lippische Sonntagsblatt* te Lage, *der Einige Trost* te Hannover, *die Gesichtsblätter des Deutschen Hugenottenvereins* te Maagdenburg, *die Französische Kolonie* te Berlijn, *Das Deutsch Reformirte Gemeindeblatt* te Maagdenburg.

Door bemiddeling van den Bond is te Elberfeld een Evangelisch Reformirte Candidaten-stift tot stand gekomen, dat den 1sten Mei 1904 zal geopend worden. De laatste moeilijkheid is uit den weg geruimd; de kerkbesturen hadden als voorwaarde gesteld, dat de leiding in handen zou zijn van een der Elberfeldsche predikanten. Niet een der leeraars dier gemeente, voelde zich echter in staat deze zorg bij het ambt, dat hij heeft te bedienen, op zich te nemen. Ten slotte besloot men, om pastor Calaminus een hulpprediker te geven, waarna hij zich bereid verklaarde, de leiding van het stift op zich te nemen. De inrichting staat open voor alle Gereformeerde candidaten uit geheel Duitschland.

Door het bovenstaande hebben wij een tamelijk goed overzicht van den toestand der Gereformeerde kerken in Duitschland. Het is geen puinhoop meer, gelijk een twintig jaar geleden werd gezegd; er wordt gearbeid om het terrein, dat door het rationalisme en door de Unie is verloren gegaan, weder te herwinnen.

Of die arbeid vruchtbaar zijn zal voor de toekomst?

Zouden de ruim tachtig kerken die de Gereformeerden vormen, niet in staat zijn een theologisch seminarium te stichten en te onderhouden? Gelijk de toestand nu is, namelijk dat de aanstaande predikanten opgeleid worden aan staatsuniversiteiten, die in het beste geval, als de theologische faculteit bestaat uit mannen die den Christus belijden, toch een Lutherschen stempel dragen, is er niet veel van den opbouw der Gereformeerde kerken naar de Gereformeerde belijdenis te verwachten. Zegt men: onder het volk kan zeer wel een Gereformeerde beweging bestaan, waaraan ook predikanten deelnemen, dan antwoorden wij: vrucht van zulk een bewegin zal op den duur moeten zijn, dat men eene Gereformeerde opleiding voor aanstaande dienaren des Woords gaat zoeken. De Gereformeerde kerken zijn in Duitschland zoo schrikbarend geslonken, ook omdat de banier der belijdenis niet omhoog gehouden werd. Zullen zij weder opgebouwd worden, dan moet de Gereformeerde belijdenis weder tot haar recht komen. Een Gereformeerde Universiteit gaat boven de krachten der broeders in Duitschland. Maar een Gereformeerd Theologisch Seminarium ligt binnen hun bereik.

Wij vragen ook, waarom zoeken de Gereformeerde broeders in Duitschland niet den opbouw hunner kerken in het herstellen der meerdere vergaderingen? Een Gereformeerde bond is geen kerkelijke vergadering. Wij weten wel, dat de hierarchische inrichting van het bestuur der Landskerken in Duitschland, het houden van meerdere vergaderingen in den weg staat. Zou men, indien men er niet toe komen kon of wil, om met dat kerkbestuur te breken, officieuse meerdere kerkelijke vergaderingen kunnen organiseeren?

Wij weten wel dat hetgeen in Frankrijk op dit gebied gezien wordt, niet bemoedigend is.

Doch de Fransche Gereformeerden begingen een fout, die onze Duitsche broeders kunnen vermijden. Immers tot banier van de officieuse synodale organisatie der Gereformeerde kerken in Frankrijk werd de verklaring van 1872 gekozen, een korte formule, waarmede men de modernen in dien tijd wilde buitensluiten. Zij hadden de geloofsbelijdenis van *La Rochelle* tot accoord van kerkelijke gemeenschap bij het stichten hunner officieuse organisatie moeten kiezen. Dan ware afgesneden het streven om de modernen weer in de kerkelijke gemeenschap op te nemen.

Onze Duitsche broeders konden de belijdenis der Gereformeerde kerken weer tot grondslag van kerkelijk samenleven verklaren. De Gereformeerde bond heeft alleen den Heidelberger aanvaard, naar wij vreezen uit vrucht om ook hen tot den Bond te trekken, die zich in de Dordtsche artikelen niet goed te huis konden vinden.

Dit alles neemt niet weg, dat wij den arbeid van den Bond waardeeren, en verwachten dat deze aan den bloei der Gereformeerde kerken bevorderlijk zal zijn.

Denemarken. Een Synode van Gereformeerde Kerken.

Den 6den en 7den September werd in Kopenhagen de derde Synode der Gereformeerde kerken in Denemarken gehouden. Deze vergadering moest later hebben plaats gehad, doch om het verband met de Gereformeerde kerk van Stockholm tot stand te brengen, werd de vergadering vervroegd. Wie zich echter voorstelt dat deze vergadering eene belangrijke geweest is door het aantal kerken dat daarin saamkwam, vergist zich zeer. De synode te Kopenhagen vereenigt slechts drie kerken. Maar dit is voor een bijna uitsluitend Luthersch land, gelijk Denemarken is, een groot getal. De leden der vergadering werden volgens getuigenis van een der medevergaderden versterkt in de liefde tot elkander en in het voornemen, vast te houden aan de Gereformeerde belijdenis.

Winckel.

Voor Kinderen.

STOKOUD EN ZESTIEN JAAR.

Een nieuw leven.

XXII.

Het was goed, dat de leeraar, die zoo te rechtertijd tot den ouden man was gekomen, hem in zijn angst en radeloosheid helpen kon, d. w. z. den weg wijzen, om nog te geschikter tijd geholpen te worden.

Want toen Lukas telkens de woorden in zich zelf herhaalde: „Niet liefheeft — een vervloeking," sprak de predikant:

„Er is nog een ander woord, en dat luidt aldus: Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe."

„Zoo ziet gij, er is een vloek voor die den Heere Jezus niet lief hebben, maar een zegen voor die Hem lief hebben, en de weg daartoe is het geloof in Hem. Die dit geloof bezit, zegt met den apostel: Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft lief gehad."

Dat scheen den ouden man wonderlijk in de ooren te klinken. Hij herinnerde zich die woorden des Bijbels als klanken uit een ver verleden tijd, maar nu eerst voelde hij er de beteekenis, de kracht van. Doch het was hem alles te groot, te wonderlijk, als hij op zich zelf zag, en hij sprak met droeve stem:

„Zou God ook mij nog liefhebben? Ik ben nu honderd jaar en heb altijd buiten Hem geleefd, geen lust gehad Hem te dienen. Is voor mij de tijd niet lang voorbij?"

„Zeker hebt ge u zelf van een grooten zegen beroofd, vriend!" zei de dominee; „want het heeft nog nooit iemand berouwd, vroeg den Heere God gezocht, en den Heere Jezus lief gehad te hebben. Doch zoo verdorven en verdwaasd is ons verstand, dat we van nature altijd meenen, dat God te dienen, ons geluk zal verstoren, ja bederven. Maar hoe oud ge ook zijt, ook voor u staat nog geschreven: Nu is het de wel aangename tijd, de dag der zaligheid. God roept u en daarmede heeft Hij Zijn doel. Alleen dit wil ik er bijvoegen: Haast u, om uws levens wil."

Nog vele zulke woorden sprak de leeraar, maar Lukas schudde treurig het grijze hoofd. Toen bad de predikant met hem, en zei daarna:

„Ik hoor dat ge nog lezen kunt, zelfs zonder bril. Lees nu eens na in den Bijbel wat ik u zal aanwijzen; ik kom nog eens terug."

Met schaamte moest Lukas bekennen, dat waarschijnlijk in heel zijn huis geen Bijbel was te vinden.

De bezoeker zei daar niets op, maar beloofde, dat hij er een zou sturen, met de aanwijzing er bij, welke gedeelten de grijsaard nu eerst lezen moest. Ze namen hartelijk afscheid van elkaar, en 't was voor den leeraar verblijdend, van den grijsaard de vraag te hooren:

„Komt ge nog eens spoedig terug?"

De dominee hield woord. Weldra kwam de Bijbel, en voor het eerst misschien wel in vijftig jaar, sloeg Lukas Short het boek weer open, dat hij zoo lange jaren had gesloten gelaten en vergeten. Het was hem als iemand, die na vele dagen het huis weer betreedt, dat hij als kind heeft bewoond, en waarvan hij al de vertrekken nog heel goed kent. Want, gelijk we vroeger zagen, was Lukas met het Woord des Heeren opgevoed; zelfs nu nog kende hij tal van bijbelteksten. Doch des te meer verootmoedigde en drukte het hem, bij het doorbladeren, zoo vele oude bekenden weer te vinden, waaraan hij nooit meer gedacht had. Zijn oude vrienden had hij zich meermalen voor den geest geroepen, maar niet de woorden Gods. Gelukkig dat, al waren ook die vrienden zeker lang dood, de woorden des Heeren levend en krachtig waren gebleven tot nu toe.